

Boyoma

Driemaandelijks Nieuwsblad van
Kisangani vzw

België-Belgique
P.B.-P.P.
3720 Kortesseem
BC1813

april-mei-juni 2007

Afgiftekantoor : 3720 Kortesseem
P209455

Kisangani vzw, Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

<http://www.kisangani.be/>

Nr 20

COLOFON

Boyoma

driemaandelijks nieuwsblad
nr 20 jaargang 6 - 2007
april-mei-juni 2007

Verantwoordelijke uitgever:

Hugo Gevaerts

Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

Kisangani vzw

Rurale Ontwikkeling in D.R.Kongo

Zetel en Kantoor:

Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

tel. 011 37 65 80

fax 011 37 71 97

e-mail kisanganivzw@gevaerts.be

bank 235-0352426-37

Web: <http://www.kisangani.be/>

Dit kwartaalblad wordt verzonden aan geïnteresseerden. Indien u dit blad niet meer wenst te ontvangen, gelieve het ons dan te laten weten.

Wie BOYOMA elektronisch wenst te ontvangen, kan dit melden aan:

kisanganivzw@gevaerts.be

Vermeld of u ook de gedrukte versie wenst.

Contact Provincie Antwerpen

Alain Vandelannoote

Caronstraat 102, 2660 Hoboken

tel. 03 830 51 41

e-mail antwerpen@kisangani.be

Contact Brabant

Wouter en Rina Gevaerts-Robben

Bloemstraat 47, 3211 Binkom

tel. 016 63 25 58

e-mail brabant@kisangani.be

Contact Limburg

Hugo en Manja Gevaerts

Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

tel. 011 37 65 80

e-mail limburg@kisangani.be

Contact Oost-Vlaanderen

Rik en Lut De Raedt-Van Laeken

Ten Ede 82, 9620 Erwetegem

tel. 09 360 82 47

e-mail oost-vlaanderen@kisangani.be

Contact West-Vlaanderen

Magda Nollet-Verrmander

D.Mergaertstraat 11, 8800 Roeselare

tel. 051 25 19 01

e-mail west-vlaanderen@kisangani.be

Contact Kisangani

Dieudonné Upoki

e-mail ddupoki2@yahoo.fr

Pionus Katuala

e-mail pionuskatuala@gmail.com

Contact Kinshasa

René Ngongo

e-mail renengongo2002@yahoo.fr

Internationale conferentie over het duurzaam beheer van de regenwouden in de D.R.Kongo.

Wat is de bijdrage aan deze conferentie van het project "Kisangani vzw", van "ADIKIS"¹ en van "OCEAN"²?

Er werd een internationale conferentie over het duurzaam beheer van de regenwouden in de D.R. Kongo georganiseerd te Brussel op 26 en 27 februari 2007. Gedurende 2 dagen hebben deskundigen uit de D.R.Kongo en uit de hele wereld van gedachten gewisseld over de toestand van de Kongolese wouden en de gevolgen op wereldvlak. Deze vergadering werd voorgezeten door de Belgische minister van ontwikkelingssamenwerking de heer Armand De Decker.

De Kongolese delegatie werd geleid door de heer Didace Pembe Bokiage, minister van milieu, natuurbescherming, water en bossen. De delegatie, een dertigtal personen, was samengesteld uit personen geïnteresseerd in de milieuproblematiek: wetenschappers, de civiele maatschappij,

ministeries, vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven betrokken bij de bosexploitatie.

Gedurende 2 dagen werd de aandacht gevestigd op de enorme regenwouden in de D.R.Kongo (ongeveer 120 miljoen ha). Op onze planeet zijn deze regenwouden nog de meeste intacte wouden en ze kunnen heden ten dage een duurzame oplossing bieden voor het moeilijke probleem van de opwarming van de aarde. Een rationeel duurzaam beheer van deze ecosystemen zal bijdragen om het negatieve serre-effect op onze aarde te verminderen en zo de planeet aarde te redden.

Er bleken twee grote mogelijkheden te zijn om dit patrimonium te redden: het principe van "vermeden ontbossing" en van "koolstof krediet".

¹ ADIKIS/CCC : Actions pour le Développement Intégré de Kisangani et de la Cuvette Centrale Congolaise

² OCEAN : Organisation Concertée des Ecologistes et Amis de la Nature.

"Vermeden ontbossing" moedigt die landen aan die zich verantwoord gedragen tegenover hun milieu: de Internationale Gemeenschap belooft hen voor de geleverde inspanningen om wouden te redden. De D.R.Kongo zou zo een rekening kunnen aanbieden aan deze internationale gemeenschap en zich zo laten steunen in de gezondmaking van het bosbeheer.

"Koolstof krediet" daarentegen moedigt diegenen aan die op grote schaal arme terreinen willen herbebossen. Op die manier kunnen deze herbeboste gebieden samen met de natuurlijke wouden de opwarming van de aarde tegengaan.

Vanuit het project Kisangani vzw waren er 3 Kongolese medewerkers die tegelijkertijd wetenschappers en ontwikkelingsmedewerkers zijn van Kongolese NGO's. We hebben het hier over Jean-Pierre Mate, universiteitsprofessor en verantwoordelijke voor de sector "groenteteelt en fruitbomen" van het project Kisangani vzw en secretaris van ADIKIS. We hebben het ook over René Ngongo wetenschapper, oprichter en voortrekker van OCEAN en Cyrille Adebu wetenschapper en lid van OCEAN.

In de vergaderingen toonden we aan hoe we door het project Kisangani vzw en door ADIKIS en OCEAN alles inzetten om het woud rond Kisangani te redden. Het feit is er dat gedurende de oorlogsjaren en de ongeregelde de macht in het land in handen was van het geweer. Alleen legerchefs beslisten over de politieke en economische activiteiten, zo ook over de illegale ontginning van het regenwoud. Meerdere Aziatische bedrijven kaptten, vooral in het oosten van het land grote oppervlakten regenwoud, en dit zonder normen, zonder grens. Ook in de omge-

ving van Kisangani wilden zij grote gebieden kappen. Maar dank zij onze acties en vooral dank zij onze regelmatige aanwezigheid in deze bosreservaten, hebben wij deze ecosystemen kunnen redden. Het gaat hier o.a. over het eiland Mbiye, het eiland Kungulu, het bosreservaat van Masako en het bosreservaat van de Yoko.

Het eiland Mbiye is een groot eiland stroomopwaarts van de Wagenia watervallen op minder dan 10 km van het stadscentrum. Het is 17 km lang op 2 à 3 km breed. Het is grotendeels met woud bedekt. Het is het grootste en het meest gevarieerde bosecosysteem op een eiland in de omgeving van Kisangani. Gedurende vele jaren doet men er aan plant- en dierkundig onderzoek en dit heeft geleid tot interessan-

te ontdekkingen in deze biotoop. Het is een gebied met een mega-diversiteit.

Zo ook is het eiland Kungulu. Satellietbeelden laten zien dat gedurende de oorlogsperiode er een herbebossing was op dit eiland, waarschijnlijk door onze activiteiten aldaar.

Het bosreservaat van de Yoko: sinds 1990 doen we er aan wetenschappelijk onderzoek en aan milieubewustmaking van de bevolking. Dit bosreservaat is ongeveer 6.975 ha groot. Het is bijzonder interessant door de vele afromorsia (*Pericopsis elata*), erg gegeerd door de woudontginners. De druk van deze ontginners op dit ecosysteem blijft groot maar dank zij ons werk daar, onze acties, onze aanwezigheid, kunnen wij dit bosreservaat tot nog toe beschermen.

Het bosreservaat van Masako: reeds gedurende de tachtiger jaren starten we daar met ons botanisch en dierkundig onderzoek. Dit reservaat is ongeveer 2.105 ha groot; daarenboven is er een bufferzone die het reservaat scheidt van de landbouwzone waar we de dorpsgemeenschap begeleiden om aan duurzame landbouw (groenten en varkens-

kweek) te doen. Gedurende de oorlogsjaren hebben we daar ons milieu-educatief project ontwikkeld door de dorpingen in te wijden in de duurzame landbouw, en dit dank zij het project Kisangani vzw. Dank zij de Belgische Technische Samenwerking (BTS) hebben we het passagehuis voor de opvang van wetenschappers en studenten, terug kunnen herstellen. We houden er ook onze bijeenkomsten met de dorpingen voor onze bewustmakingssessies. Nog dank zij de BTS, heeft ADIKIS in Masako een lagere school in baksteen kunnen bouwen: dit komt de opvoeding van de kinderen van Masako ten goede.

Dank zij al deze inspanningen worden deze ecosystemen gespaard van ontbossing. Met relatief kleine middelen hebben we deze maximaal kunnen redden en dit ten voordele van iedereen. Daarom vragen we nu de internationale gemeenschap dat onze inspanningen worden beloond in het kader van de "vermeden ontbossing". Ook vragen we dat onze inspanningen voor herbebossing in de omgeving van Kisangani, beloond zouden worden

door het principe van "koolstofkrediet".

We zouden graag verder samenwerken met andere natuurvrienden om ons te steunen bij onze werking op het terrein. We verheugen ons op de inspanningen van Greenpeace in enge samenwerking met OCEAN. Tegenwoordig speelt OCEAN in de D. R.Kongo een vergelijkbare rol als Greenpeace.

Het werk dat we in Kisangani realiseerden voor het bos rondom de stad, is niet alleen te danken aan onze eigen inzet, maar integendeel, de uitkomst van een samenwerking met vele partners in België, ieder volgens zijn eigen mogelijkheden.

Jean-Pierre Mate Mweru

KORTESSEM
Afrikaanse Avond
Zaterdag 15 september 2007

C.C.MOZAÏEK
Kerkplein Kortessem

(h)eerlijke eet- en dansavond
eten vanaf 19u, dansen vanaf 21u

- Moambe (Kongolese specialiteit)
- Kip

Info: Manja Gevaerts
tel. 011 376580
e-mail: limburg@kisangani.be
brabant@kisangani.be
<http://www.kisangani.be>

Reserveren noodzakelijk voor 8 september

De opbrengst gaat volledig naar Kisangani vzw.

Emelemekia

In België krijgen wij de naam (familienaam) mee van vader, het kan nu ook al van moe-

der. Maar veel variatie en innovatie brengt dat in de loop der eeuwen niet mee, dat is tegenwoordig eerder weggelegd voor de voornamen. Een geluk dat de alloctonen ons familienamenschap wat bijkleuren.

In Kongo krijgen sommige kinderen de naam van hun vader, maar dat is eigenlijk een Europese gewoonte overgewaaid met het kolonialisme. De term familienaam heeft geen zin in Kongo omdat een Kongolees kind, volgens hun gebruiken, zijn eigen naam krijgt.

Dat betekent dus ook dat je 2 broers in je klas kunt hebben zonder dat je weet dat ze broers zijn gewoon omdat ze verschillende namen hebben.

En als je al een beetje thuis bent in de materie weet je al dat de Kongolezen de term halfbroer niet kennen noch kozijn, een

broer is een broer, de zoon van je vader (met dezelfde moeder of niet*) of de zoon van de broer van je vader enzovoort, dat zijn allemaal je broers, echte broers. Als een Kongolees zijn broer voorstelt aan een blanke, willen blanken dan meestal weten of het wel een “echte” (“echt” voor de blanke dan) broer is. Om die reden hebben de Kongolezen, ten behoeve van die blanken, voor een “echte” broer een geijkte formule: ‘azali ndeko na ngai mpenza, tata moko, mama moko, sopo moko’. Dat betekent letterlijk: ‘hij is een echte broer van mij, één vader, één moeder, één buik’ (ofte vrij vertaald: van dezelfde vader, van dezelfde moeder, uit dezelfde baarmoeder). Dat bleek dan ruim voldoende als bewijsvoering.

Het weze gezegd dat er regelmatig pareltjes zitten bij die Kongolese namen, zowel fonetisch als wat de betekenis betreft.

Een veel voorkomende naam in de streek van Buta is “Nzila”.

* Geen nood, een en ander over deuxième bureau, polygamie en aanverwanten komt er zeker nog wel eens aan.

Misschien heet de vader ook zo maar waarschijnlijker is het dat de drager van die naam geboren werd onderweg b.v. wanneer de moeder op weg was naar het veld. Nzila betekent immers ‘weg’ of ‘baan’.

Stel je voor dat je door het leven mag gaan met de naam “Emelemekia”. In het Kibua betekent emeleme ‘hart’ en ekia ‘is gezakt’. Emelemekia betekent dus ‘het hart is gezakt’ in de zin van ‘het hart is weer rustig geworden’. De ouders waren al 10 jaar bij elkaar en nog altijd maar met hun tweetjes. Ineens werd zij dan toch zwanger en uiteindelijk verliepen de zwangerschap en de bevalling goed af. En daarom kreeg dat schatje van een baby als naam zoiets als “oef” maar iets dat veel mooier klinkt: “Emelemekia”.

Maar niet alles is rozengeur en maneschijn in het leven. Je kan ook de naam “Tetaniaba” krijgen. In het Kibua betekent tetani ‘ik heb niet ontmoet’ en aba ‘vader’. Toen het kindje dus geboren werd was zijn vader al overleden. Evenwel, de Kongolese families zijn uitgebreider dan de Europese families en zal een broer van de vader er dus voor

zorgen dat Tetaniaba niet vaderloos door het leven moet.

De Babua zijn ook specialisten in lange namen zoals Alipanagama, Akwelipatenge en Bemonakwasina. Top of the bill is Kayibilekandakuwa wat zoveel wil zeggen als: ‘In de dood kent men geen wrok’ een variante van ons ‘Van de doden niets dan goed’.

Als je alle (een paar honderd) Kongolese talen kent - puur hypothetische veronderstelling - hoor je aan iemands naam van welke stam hij of zij is en wat het betekent.

Als je iemand ontmoet die Biye heet is de kans groot dat hij of zij tot de stam van de Babua behoort en een tweeling is.

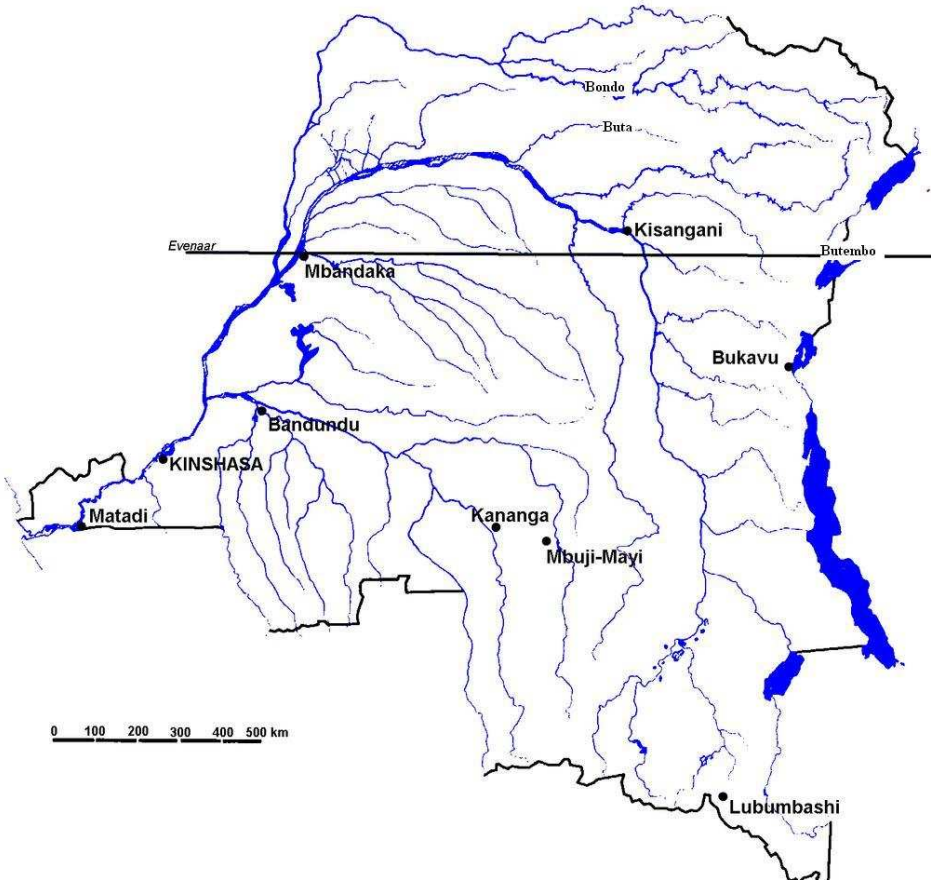
Bij bepaalde stammen worden er geen namen “gegeven” aan een tweeling omdat de namen moeten “gedroomd” worden. Zo kan het enkele dagen duren en dan komt plots een familielid de familie verwittigen dat hij die nacht de namen gedroomd heeft van de tweeling. Enkel vanaf die dag kent men de namen van die twee lieverds.

Er is een geval gekend van een tweeling en hun gedroomde namen bleken later uitstekend te

kloppen met hun respectievelijke levensloop en/of hun gedrag. Ik ga dit nu lekker niet aan jullie neus hangen want deze tweeling is gekend in de Kongo en ik respecteer dus hun privacy.

De Wanande in de streek van Butembo-Beni (Oost-Kongo) hebben iets speciaals: de oudste zoon

in elke familie heet steevast Paluku, de tweede zoon Kambale, de volgende zonen Kasereka, Kaku-
le, Katembo, Mbusa. Zo ook bij de meisjes: de eerste dochter Masika of Kasoki, de volgende Kavira, Kabuo, Kahambu. Er is een specifieke naam voor een zoon na enkele dochters: Muhindo of een dochter na enkele zonen: Ka-

hindo. Ook een naam voor een kind geboren na een afgestorvene in de familie: Musubao. Al die namen zijn wel degelijk namen, geen voornamen.

Dit systeem maakt natuurlijk dat er bij de Wanande heel veel naamgenoten zijn. (Op de kaart vindt je in Noord-Kongo Buta, Bondo en Butembo).

Kom je een dezer dagen een Katembo of een Kahambu tegen, dan weet je al dat hij of zij een Munande (enkelvoud van Wanande) is en hij de vijfde zoon en zij de vierde dochter is in hun respectievelijke familie.

Kom je hier in het dorp 2 jongetjes tegen die Gevaerts heten dan kan je je afvragen of dat 2 broertjes zijn. Kom je ginder in het dorp 2 jongetjes tegen die Kase-reka heten dan ben je al zeker dat het geen 2 broertjes zijn. Wel wel wel...

Is je echte naam Kasindi dan weet je dat je averechts ter wereld kwam t.t.z. geboren met de voeten eerst. Kreeg je die naam als bijnaam, weet dan dat je gewoon nen averechtse bent.

Al gemerkt bij Rwandese vrienden of Kongolese vrienden met

Hutu- of Tutsi-roots dat heel wat namen eindigen op -imana? Imana betekent 'god' in het Kinyarwanda (ofte Rwandees). Heet je "Bitegetsimana" dan weet je voor de rest van je dagen dat 'god de leiding heeft, alles bestuurt en de touwtjes in handen heeft en houdt'.

Kongolese christenen kregen bij hun doop dus christelijke voornamen. Normaal gezien kozen ze die zelf of hun ouders kozen die als ze als baby of kind gedoopt werden. In de streken (vooral in het oosten) waar de Witte Paters zaten hadden die paters nogal eens de specialiteit om de christen naam zelf te kiezen voor hun dopelingen, soms gewoon de naam van een van de heiligen die net die dag gevierd werden en het weze gezegd dat er fameuze exemplaren bijzaten: Perpétue, Domitille, Théodose, Polycarpe, Pétronille, Rogatien, Fredeganda, Zéphirin, Télésphore, ... En Ségolène zou ook goed passen in dit rijtje.

Toen Mobutu in het begin van de jaren '70 met de Zaïrinishatie begon, werden de christen voornamen (prénoms) vervangen door

Kongolese postnoms (letterlijk “achternamen”). Ook dat leverde fameuze exemplaren op. Zo heette Joseph-Désiré Mobutu himself vanaf dan Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu Wa Zabanga wat zou betekenen: ‘Mobutu, le combattant qui va de victoire en victoire sans que personne ne puisse l’arrêter’. Er waren hem niet-gezinde Kongolezen die dat interpreteerden als ‘De haan die zegevierend huppelt van kip tot kip’.

Sommige Kongolezen bekeken dat postnom-gedoe dus als een kluchte en kozen navenant namen als daar zijn: kilomètrequinze (omdat hij op 15km van de stad woont), makelele (lawaaï), mondele of muzungu (blanke) of motupamba wat “mens zonder waarde” ofte “nietsnut” betekent of even goed de filosofische gedachte dat ne mens uiteindelijk toch maar voorbestemd is om te vergaan tot stof en as (motu = mens; pamba = niets).

Kongolezen geven dus graag namen, niet alleen aan hun kinderen, ze geven ook graag lapnamen (mooie en minder mooie, dat hangt van de populariteit van de uitverkorene af), aan hun le-

raars, aan hun oversten, aan de blanken maar ook aan hun steden.

Ons dierbaar Kisangani, die men in één ademhaal “Kisangani Boyoma” noemt wat ‘Kisangani die schone’ betekent, noemen ze ook “Kisangani Singa Mwambe”. Singa betekent in het Lingala ‘koord’ en mwambe ‘acht’, 8 koorden dus, hier dan 8 kabels want Kisangani met zijn haven aan de Kongostroom heeft daar 8 kranen staan om de boten te lossen en te laden.

Ook andere steden kregen een epitheton, bijvoorbeeld “Aketi Poison” (Luc Coussens wist nog van een plaatselijk Mabinzastamgebruik waarbij schuld of onschuld bepaald wordt door inname van vergif - Aketi ligt ten westen van Buta). Dan heb je nog “Bondo Molunge” (betekent warm of hitte en het kon er in Bondo, vooral in het droog seizoen, snikheet zijn), “Likati Pili-pili” (spreekt dat voor zich?) en “Buta Sukisa”. Sukisa betekent zoveel als: beeindig!, werk af!, zet helemaal op punt! Klinkt veelbelovend voor Buta en mijn heel goeie herinneringen aan Buta en omstreken bevestigen dat met plezier.

De sfeer van dit artikel indachtig, sta me toe te tekenen met mijn Kongolese naam:

Kasindi Motupamba

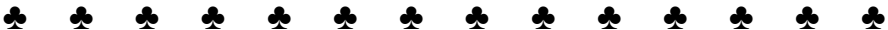
AGENDA

**Bokrijk-Genk
zondag
26 augustus 2007
de hele dag**

**tweejaarlijks Wereldfeest
thema is VOEDSEL
Provinciaal Domein
Bokrijk**

**wij zijn er bij met uitleg en foto's over Kisangani en verkoop van o.a.
wenskaarten**

**Roeselare
vrijdag
21 september 2007
20:00 uur**

H.Godelieve kerk

**Concert
zoals Erik Nollet het zou gewild hebben**

FISCAAL ATTEST

U krijgt een fiscaal
attest voor
GIFTEN vanaf € 30,00

**onder voorbehoud van een her-
nieuwde goedkeuring van ons
dossier door het Ministerie van
Financiën.**

Dit attest wordt aan u desgeval-
lend verzonden einde februari. U
kunt daarvoor storten op de reke-
ning van

Kisangani vzw
Bronstraat 31
3722 Kortesseem
rekening nr 235-0352426-37.

Ons Aanbod

Voor geïnteresseerden kunnen wij altijd een interessante avond of namiddag verzorgen met voordracht en beelden over Kongo. Er zijn vele onderwerpen mogelijk: geschiedenis, politiek, flora en fauna en natuurlijk ontwikkelingshulp met onze projecten in Kisangani.

We kunnen dit doen in het hele land.

onze projecten in Kisangani krijgen steun van

VELE SCHENKERS

LEYSEN HUMANITAS

LOTUS BAKERIES nv

en vele andere clubs